

11 Εἰς τὸν μαῖστορα τῆς σχολῆς τῶν Χαλκοπρατείων.

<ια'>

- Τῶν ὧδε πᾶς τάχιστα φευγέτω τρέχων,
 διατριβῇ δὲ τῇδε μὴ προσελθέτω·
 ὁ γὰρ Μίδας ζῇ καὶ τὸ φῶς πάλιν βλέπει
 καὶ τῆς πανάγνου τὴν σχολὴν διευθύνει.
 5 τί πολλὰ φημί; φευγέτω πᾶς, φευγέτω,
 μὴ πως ἀμειφθῇ δυστυχῶς εἰς χρυσίον,
 ἄρπαξι χερσὶ συσχεθεὶς ταῖς τοῦ Μίδα,
 ὅς νῦν κάθηται καὶ προτείνει τὰς δύο,
 πωλῶν ταλάντου τοῖς μαθηταῖς τὰ σχέδη.
 10 τῷ μὲν λέγει “Δός;” τῷ δὲ “Πρόσθες τί πλέον,”
 ἄλλω δὲ καὶ γράφοντι νεύει λανθάνων,
 σχεδοπρατεῖον οὐ πρεπόντως, ὦ δίκη,
 Χαλκοπρατείων τὴν σχολὴν δεικνὺς τάλας.
 ἀπεμπολεῖ πλήν οὐχὶ χαλκοῦ τὰ σχέδη
 15 ὁμωνύμως πῶς τῇ σχολῇ τῆς παρθένου,
 χρυσοῦ δὲ μᾶλλον, ὦν φιλόχρυσος φύσει
 καὶ πρὸς τάλαντα χρυσοῦ χαίνων μέγα,
 καθώσπερ εἰς ἄγκιστρον ἰχθὺς τίς λίχνος.

Carm. 11 Cf. Mich. Psell., Epist. 168

11 GV; D inde ab uers. 1

Tit. ια' supplui 2 δε sine accentu D μὴ] καὶ G 4 διευ... solum
 legi potest G, διυθύνει D 5 πολλ' φημι D 11 δὴ D 12 πρέποντός
 V 14 οὐχὶ] ἀλλ' οὐ V 15 πῶς] ser. Ku, πῶς codd. 18 ἰχθύς D,
 ἰχθὺς V τις D

11, tit. εἰς - σχολῆς τ... 2 διατριβῇ - καὶ προσ... sic 4 καὶ -
 σχολὴν διευ... 6 μὴ - εἰς χ... 8 ὅς - τὰς δυ... sic 10 τῷ μὲν - τί
 π... 12 σχεδοπρατεῖον - ὦ δι... sic 14 ἀπεμπολεῖ - τὰ σχ... 16
 χρυσοῦ - φιλόχρυσος φύ... 18 καθώσπερ - τίς λ...

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἣν ἀνεκαίνισεν ὁ ζυγοστάτης

ιβ'

Εὐστάθιος. ἡρωϊκά.

Τόνδε ἐξ δαπάνῃ περικαλλέα καίνισε νηόν
 Εὐστάθιος, χρυσοῖο τάλαντα ὅς εὖ σταθμίζει,
 εἰς χαρτουλαρίων μεγάλων ἢ δ' ἰλλουστρίων.

Εἰς τὴν τοῦ βίου ἀνισότητα.

<ιγ'>

- Δίκαια ταῦτα, δημιουργέ μου λόγε,
 πηλὸν μὲν εἶναι πάντας ἀνθρώπους ἓνα
 καὶ χοῦν τὸν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ φύσιν μίαν,
 τελεῖν δὲ πῶς ἄνισον αὐτοῖς τὸν βίον;
 5 ναὶ ναί, στάσιν τὰ πάντα πάντως οὐκ ἔχει,
 ἐναλλαγὴν πλήν πραγμάτων, πῶς καὶ πότε;
 κἂν γὰρ δεήσῃ συστραφέντα τὸν βίον
 κύκλους ἐλίττειν Βακχικῆς ἀταξίας,
 ἐν μὲν χιλίοις πλουσίοις ἢ μυρίοις
 10 εἰς δυστυχῆσας συγκάτεσι τοῖς κάτω,

12,2 Hom., II. 9,122.264, 18,507, 23,269.614; Od. 4,129

13,2/3 cf. carm. 132; Gen. 2:7, 3:19; Iob 10:9, 33:6; Is. 64:8; Anth. Pal. 10,45,5;
 11,349,4

12 GV

Tit. ιβ' om. V 1 περικαλλέα V 2 τάλαντον V 3 εἰς] con. Ku, εἰς
 codd.

13 GV; O sub nomine Theophylacti Achridensis (cf. carm. 5)

Tit. de cod. O uide carm. 5 ιγ' supplui 4 δὲ πῶς O αὐτῶν
 O 5 τὰ] τε O 6 ἐναλλαγὴ O πῶς] con. Ro, ποῦ O, ὅπως V, n.l.
 G 7 κἂν] ἂν OV συστραφῆναι O 10/11 infra textum manus sec. add.
 V 10 εἰς] τίς V συγχ... solum legi potest G, συγκάτεσι τῶν O

12,2 εὐστάθιος - εὖ στ...

13,2 πηλὸν - ἀνθρώπους ἓ... sic 4 τελεῖν - τὸν β... 6 ἐναλλαγὴν -
 πραγμάτων... 8 κύκλους ἐλίττειν βακ... 10 εἰς δυστυχῆσας συγχ...

ἀπὸ τὸ στόμα αὐτὸς στήν συνέχεια ἐκχέει διαρκῶς τὰ ποτάμια
τῆς σοφίας στὰ ἀφτιά τῶν νέων.

Ἐκεῖνοι ἀλείφονται σὰν ἀθλητὲς ἀντὶ μὲ λάδι μὲ τὰ λόγια του
καί, μαθαίνοντας νὰ γράφουν καλὰ,

15 νικοῦν ὅλους τοὺς νέους στοὺς ἀγῶνες σχεδογραφίας,

ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἔχουν ἄριστο δάσκαλο τὸν Λέοντα.

Ἀγέραστη θὰ μείνει ἡ δόξα του γιὰ πάντα.⁵²

Ὅπως ὅλα τὰ τετράποδα ζῶα τὰ νικοῦν τὰ λιοντάρια μὲ τὴν δύ-
ναμή τους,

τὴν ἀνδρεία τους καὶ τὰ μυτερά τους νύχια,⁵³

20 ἔτσι καὶ ὁ Λέων ξεπερνᾷ τοὺς ἄλλους δασκάλους⁵⁴ σὲ ὅλα,

καὶ στήν λαμπρὴ ἀρετὴ καὶ στήν σοφίαν τὴν ποθητή.⁵⁵

11. Στὸν μαῖστορα τῆς σχολῆς τῶν Χαλκοπρατείων.⁵⁶

Φύγετε ὅλοι γρήγορα ἀπὸ ἐδῶ,⁵⁷

μὴν ἔρχεσθε σ' αὐτὸ τὸ σχολεῖο,⁵⁸

⁵² Πρβλ. *Ιλιάδα* 9, 413 καὶ *Οδύσσεια* 5, 136.

⁵³ Πρβλ. *Ιλιάδα* 17, 329.

⁵⁴ Γιὰ τοὺς *μαῖστορες*, βλ. *ODB* 1269 (A. Kazhdan - A. Cutler - D.E. Conomos).

⁵⁵ Τὸ ποίημα κλείνει μὲ τὸν παραλληλισμὸ τοῦ Λέοντος μὲ τὸ λιοντάρι (Λέων – λέοντες), τὸ ὁποῖο ξεπερνᾷ στὴν δύναμη καὶ τὴν ἀνδρεία ὅλα τὰ τετράποδα ζῶα (στ. 18-21).

⁵⁶ Πρόκειται γιὰ τὴν μία ἀπὸ τὶς βασικὲς σχολὰς ποὺ λειτουργοῦσαν στὴν Κωνσταντινούπολη στὶς ἀρχὲς τοῦ 11ου αἰ., ἡ ὁποία βρισκόταν κοντὰ στὴν ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου τῶν Χαλκοπρατείων (βλ. Janin, *Les églises et les monastères*, 237, καὶ *ODB* 407-408 (C. Mango)).

⁵⁷ Ὁ ποιητὴς ἀφηγεῖται σὲ πρῶτο ρηματικὸ πρόσωπο (πρωτοπρόσωπη ἀφήγησις) ὡς ὁμοδιηγητικὸς ἀφηγητής, μὲ σκοπὸ νὰ δώσει ἔμφαση καὶ γλαφυρότητα στοὺς στίχους του. Στὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ποιήματά του ὁ Μυτιληναῖος γράφει σὲ πρωτοπρόσωπη ἀφήγησις.

⁵⁸ Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ ἀφοσίωση τοῦ ποιητῆ στὸ σχολεῖο τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τῶν Σφωρακίου, ὅπως ἀποτυπώνεται στὰ ποιήματα 9 καὶ 10, καὶ ἡ

- γιατί ἐδῶ ξαναζεῖ καὶ βλέπει πάλι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ὁ Μίδα
καὶ διευθύνει τὴν σχολὴ τῆς πανάγου παρθένου.
- 5 Γιατί νὰ πολυλογῶ; Φύγετε ὅλοι, φύγετε,
μὴν τυχὸν καὶ ἀπὸ κακῇ τύχῃ μεταμορφωθεῖ κανεὶς ἀπὸ ἐσὰς σὲ
χρυσάφι,
πιασμένος ἀπὸ τὰ ἀρπακτικὰ χέρια τοῦ Μίδα.
Καθισμένος αὐτὸς τώρα μὲ ἀπλωμένα καὶ τὰ δύο χέρια
πουλάει τὰ σχέδη στοὺς μαθητὲς μὲ χρηματικὸ ἀντίτιμο.
- 10 Στὸν ἕνα λέει “δός μου”, στὸν ἄλλο λέει “βάλε κάτι ἀκόμα”,
ἐνῶ σὲ ἄλλον ἀκόμα καὶ τὴν ὥρα ποὺ γράφει κάνει νεῦμα κρυ-
φά.
Ὡ δικαιοσύνη,⁵⁹ κατάντησε σχεδοπρατεῖο⁶⁰
ὁ ταλαίπωρος τὴν σχολὴ τῶν χαλκοπρατείων.
Ὅμως, δὲν παίρνει χάλκινα νομίσματα γιὰ τὰ σχέδη ποὺ πουλᾷ
- 15 σύμφωνα κάπως μὲ τὸ ὄνομα τῆς σχολῆς τῆς παρθένου,
ἀλλὰ θέλει χρυσὰ νομίσματα, γιατί ἀπὸ τὴν φύση τοῦ ἀγαπᾷ τὸ
χρυσάφι

ταυτόχρονη ἀποδοκιμασία τοῦ πρὸς τὸ σχολεῖο τῶν Χαλκοπρατείων καὶ τοὺς διδασκάλους τοῦ.

⁵⁹ Γιὰ τὴν ἔννοια τῆς δικαιοσύνης στὰ ποιήματα τοῦ Μυτιληναίου ἐνδιαφέ-
ρουσα εἶναι ἡ μελέτη τοῦ C. Libanos, “Justice, equality and dirt in the poems
of Christopher of Mytilene”, *JÖB* 57 (2007), 49-73.

⁶⁰ Μὲ τὸ ποίημα αὐτὸ ὁ Μυτιληναῖος σατιρίζει ἕναν σχεδογράφο, ὁ ὁποῖος ὡς
λάτρης τοῦ χρυσοῦ ἐργαζόταν στὴν σχολὴ τῶν Χαλκοπρατείων καὶ πουλοῦσε
σχέδη (: σύντομα κείμενα, πεζὰ ἢ ποιητικά, διδακτικοῦ περιεχομένου, τὰ
ὁποῖα ἀπευθύνονταν στοὺς μαθητὲς καὶ παρουσίαζαν ἀπλουστευμένα βασικὲς
γνώσεις, κυρίως γραμματικές). Γιὰ τὰ σχέδη καὶ τοὺς σχεδογράφους στὸ Βυ-
ζάντιο, βλ. Hunger, *Βυζαντινὴ Λογοτεχνία*, Β΄, 392-402, ὅπου ὅλη ἡ παλαιὰ βι-
βλιογραφία. Βλ. καὶ Ἰ. Βάσσης, «Τῶν νέων φιλολόγων παλαιόσματα. Ἡ συλλογὴ
σχεδῶν τοῦ κώδικα Vaticanus Palatinus gr. 92», *Ελληνικά* 52 (2002), 37-68.
Πρβλ. καὶ Μιχαὴλ Ψελλοῦ, Ἐπιστολὴ 168, Σάθας 428-430. Ἀξιοσημείωτες
εἶναι καὶ οἱ ἀναφορὲς τοῦ Anastasi, βλ. Anastasi, *Canzoniere*, 59.

καὶ χάσκει μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα μπροστὰ στὰ χρυσὰ νομίσματα,
ὅταν λαίμαργο ψάρι μπροστὰ στὸ ἀγκίστρι.

12. Ἡρωϊκὰ στὴν ἐκκλησίᾳ πού ἀνακαίνισε ὁ Εὐστάθιος ὁ ζυγιστής.⁶¹

Αὐτὸν ἐδῶ τὸν περικαλλῆ ναὸ τὸν ἀνακαίνισε μὲ δική του δα-
πάνη
ὁ Εὐστάθιος πού ζυγίζει μὲ ἀκρίβεια τὰ χρυσὰ τάλαντα.⁶²
Εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους χαρτουλαρίου καὶ ἰλλουστρί-
ους.⁶³

13. Στὴν ἀνισότητᾳ πού ἐπικρατεῖ μέσα στὴν ζωή.⁶⁴

Λόγε μου, δημιουργέ μου, εἶναι δίκαια πράγματα αὐτά,⁶⁵
ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ εἴμαστε πλασμένοι ἀπὸ τὸν ἴδιο πυλὸ
καὶ τὸ ἴδιο χῶμα, νὰ ἔχουμε τὴν ἴδια φύση,⁶⁶
ἀλλὰ ἡ ζωὴ μας νὰ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀνισότητα;

⁶¹ Ὁ ποιητὴς μὲ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς στίχους ἐγκωμιάζει τὴν προσφορὰ ἐνὸς ἰδιώτη γιὰ τὴν ἀνακαίνιση ἐκκλησίας. Γιὰ τὰ ποιήματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους κατὰ τὸν 11ο αἰ., βλ. Bernard, *Secular Byzantine Poetry 1025-1081*, 311-322.

⁶² Γιὰ τὸν ὄρο *ζυγοστάτης*, βλ. Du Cange 468.

⁶³ Γιὰ τὸν ὄρο *χαρτουλάριος*, βλ. Du Cange 1735-1736, καὶ γιὰ τὸν ὄρο *ἰλλού-στριος*, βλ. Du Cange 513-514 καὶ ODB 986-987 (A. Kazhdan).

⁶⁴ Ποιήματα μὲ ἴδιο περιεχόμενο ἔχουν συνθέσει καὶ ἄλλοι Βυζαντινοὶ λόγιοι, π.χ. ὁ Θεόδωρος Μετοχίτης, βλ. J.M. Featherstone, *Theodore Metochites's Poems to Himself*, Wien 2000, 56.

⁶⁵ Πρόκειται γιὰ μία ἀφήγηση πλασματική, τὴν ὁποία ἐφευρίσκει ὁ ποιητὴς-ἀφηγητὴς μὲ σκοπὸ νὰ ἀποτυπώσῃ στοὺς στίχους του τὴν ἐνδόμυχε σκέψιν του γιὰ τὴν ἀνισότητα.

⁶⁶ Γιὰ τοὺς στίχους 2-3, πρβλ. Γένεσις 2,7 καὶ 3,19. Ἡ ἔννοια τοῦ πηλοῦ, τόσο κυριολεκτικὰ ὅσο καὶ μεταφορικὰ, κυριαρχεῖ στὸ ποίημα 132.